

**YANGI O'ZBEKISTONDA III-RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA HARBIY TA'LIM
MUASSASALARIDA INOVATSION YONDOSHUVLAR**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10575702>

Xamrakuov O'tkirjon Maxmudovich

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti

umumqo'shin tayyorgarlik sikli katta o'qituvchisi rezervdagi podpolkovnik

Zokirov Farxod Baxovadin o'g'li

22.124-gurruh talabasi harbiy ta'lim fakulteti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Yangi O'zbekistonda III-renessans poydevorini yaratishda harbiy ta'lim muassasalarida inovatsion yondoshuvlarni jalb etishda tinglovchilarni pedagogik salohiyatini, taffakuri, o'z qo'l ostida bo'ladigan bo'lajak shaxsiy tarkibni Vatanga, yurtiga va o'z kindik qoni to'kilgan ona-zaminiga muxabbat tuyg'usi shakillantirish takidlab o'tilgan.*

Tayanch iboralar: *renessans, renaissance, rinascimento, temuriylar renessansi, tizimli metod, tizimli taxlil usuli, III-renessans, ma'rifiy renessans, an'anaviy yondashuv, zamonaviy yondashuv, tizimli yondashuv, texnologik yondashuv.*

Yangi O'zbekiston – bu ibora Millat Sardori ilgari surgan va bugungi kunda butun xalqimizning qalbidan chuqur joy olgan, umummilliy harakatga aylanib borayotgan ezgu g'oyadir. Bu g'oya zamirida:

- bir tomondan, bugungi va ertangi avlodlarimizning “Uchinchi Renessans” poydevorini qo'yishdek ezgu maqsad-muddaolari;
- ikkinchi tomondan, milliy tariximizda Birinchi va Ikkinchi Uyg'onish davrlariga asos solgan ulug' ajdodlarimiz, alloma bobolarimizning orzu-intilishlari va armonlari;
- uchinchi tomondan, bunyodkorlik, yaratuvchanlik, har doim o'qish va izlanishga da'vat o'z mujassamini topgan.

Yangi O'zbekiston me'mori va tashabbuskori hisoblanuvchi Prezidentimiz qayd etganidek, “Yangi O'zbekistonni barpo etish – bu shunchaki xohish-istak, subyektiv hodisa emas, balki tub tarixiy asoslarga ega bo'lgan, mamlakatimizdagi mavjud siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy vaziyatning o'zi taqozo etayotgan, xalqimizning asriy intilishlariga mos, uning milliy manfaatlariga to'la javob beradigan obyektiv zaruratdir”.

Yurtboshimiz ta'biri bilan aytganda, “yangi” degan so'zning biz uchun alohida ahamiyati bor. Shu o'rinda Harakatlar Strategiyasida Yangi O'zbekistonni barpo etish va Uchinchi Renessans poydevorini yaratishdek buyuk vazifalar strategik maqsad qilib qo'yilgan.

“Renessans” so'zi – fransuzcha “Renaissance”, italyanacha – “Rinascimento” – qayta yuzaga kelmoq, yangidan tug'ilmoq, qayta tirilish, uyg'onish – degan ma'nolarni anglatadi.

Tarixdan bizga shu ma'lumot ma'lumki Ulug' ajdodlarimiz tarixda bir emas, ikkita Ma'rifiy Renessansga asos solganlar.

Birinchi Sharq Uyg'onish davri – IX-XII asrlarda mintaqamizda yuz bergan "Ma'rifiy Renessans" hisoblanadi.

Birinchi Ma'rifiy Uyg'onish davrida buyuk allomalar, qomusiy bilim sohiblari, mashhur mutafakkirlar yetishib chiqqan. Aniq fanlar sohasida Muhammad Xorazmiy, Abu Bakr Roziy, Abu Rayhon Beruniy, Ahmad Farg'oniy, Umar Hayyom, Mirzo Ulug'bek, falsafa sohasida Abu Nasr Forobiy, Ibn Rushd, Muhammad G'azzoliy, Aziziddin Nasafiy, tibbiyot sohasida Abu Ali ibn Sino, tilshunoslikda Mahmud Zamaxshariy, she'riyatda Abu Abdullo Rudakiy, Abulqosim Firdavsiy, Hofiz Sheroziy, Nizomiy Ganjaviy, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy, rassomchilikda Kamoliddin Behzod barakali ijod qilgan. Ularning jahonshumul ilmiy-ijodiy kashfiyotlari umumbashariyat taraqqiyoti rivojiga mislsiz hissa qo'shgan.

Tarixiy manbalarda "Islom madaniyatining oltin asri" deb e'tirof etiladigan bu davrda ona zaminimizdan yetishib chiqqan Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom Moturidiy, Burhoniddin Marg'inoniy, Abul Mu'in Nasafiy kabi ulug' mutafakkirlar butun musulmon olamiga dong taratgan.

Ikkinchi Sharq Uyg'onish davri – XIV-XVI asrlardagi "Temuriylar Renessansi"dir. Bunda Amir Temur bunyod etgan ulug' saltanatning o'rni va ahamiyati beqiyosdir. Sohibqiron bobomiz ilm-fan va madaniyat ravnaqiga keng imkoniyatlar yaratgan, din peshvolari, olimlar, san'atshunoslar, yozuvchilar, shoirlarga alohida g'amxo'rlik ko'rsatgan. Bu ma'naviy-ma'rifiy siyosat natijasida Sharq Uyg'onish davrining ikkinchi bosqichiga asos solingan.

Bu davrda Qozizoda Rumi, Mirzo Ulug'bek, G'iyosiddin Koshiy, Ali Qushchi singari benazir olimlar, Lutfiy, Sakkokiy, Hofiz Xorazmiy, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy, Bobur Mirzo kabi mumtoz shoir va mutafakkirlar maydonga chiqdi. Sharafiddin Ali Yazdiy, Mirxond, Xondamir kabi tarixchilar, Mahmud Muzahhib, Kamoliddin Behzod singari musavvirlar, ko'plab xattot va sozandalar, musiqashunos va me'morlarning shuhrati dunyoga yoyilgan.

Mamlakatimizda Uchinchi Renessansni XX asrda ma'rifatparvar jadidlar amalga oshirishlari mumkin edi. Nega deganda, bu fidoyi va jonkuyar zotlar butun umrini milliy uyg'onish g'oyasiga bag'ishlab, o'lkani jaholat va qoloqlikdan olib chiqish, millatimizni g'aflat botqog'idan qutqarish uchun bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etganlar.

Shu borada shu takidlab o'tish joyizki harbiy ta'lim muassasalarida o'quv fanlarining turlari, mashg'ulot mavzulari, kursantlarning bilimlari darajasi va qiziqishlarini inobatga olgan xolda mashg'ulotlar o'tish vaqtida pedagogik texnologiyalarning yuqori samara beruvchi turlarini qo'llash o'quv jarayonini jadallashtirish, uning sifatini oshirishga yordam beradi.

Harbiy didaktika harbiy xizmatchilar ta'limini murakkab ijtimoiy-pedagogik jarayon sifatida o'rganadi va bu jarayonning quyidagi asosiy funksiyalarini belgilaydi:

ta'limiy (xarbiy xizmatchilarni bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish);

tarbiyaviy (harbiy xizmatchilarda o'z Vatanining qurolli himoyachisi uchun zarur shaxsiy sifatlarni tarbiyalash);

rivojlantiruvchi (harbiy xizmatchi shaxsini komil inson sifatida rivojlantirish, yuzaga kelgan turli vazifalarni xal qilishga ijodiy yondashish malakalarini rivojlantirish) va ruhiy tayyorlash (harbiy xizmatchilarda xizmat vazifalarini bajarishga va jangovar vaziyatda muvaffaqiyatli xarakat qilishga ruxiy tayyorlikni shakllantirish)

Bo'lg'usi ofitserlarga ta'lim berish jarayonida kursantlar harbiy xizmat faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirishlari uchun tegishli bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'ladilar. Shu bilan bir vaqtda ularning tafakkuri rivojlanadi, irodasi va xarakteri chiniqadi, ma'naviy-ahloqiy va jangovar sifatlari, xissiy-irodaviy turg'unligi, jangovar xolatlarda aniq va ishonchli xarakat qilish uchun ruxiy tayyorgarligi shakllanadi.

Pedagogika fani va ta'lim-tarbiya amaliyotida turli yondashuvlar qullaniladi. Biznig davrda an'anaviy yondashuv bilan bir qatorda hozirgi kunda ta'limga zamonaviy yondashuvga aloxida e'tibor berilmokda. Ta'limga tizimli, texnologik, tanqidiy, funksional, kompleks, faoliyatli yondashuvlar zamonaviy yondashuvga misol bo'la oladi.

An'anaviy yondashuv. Uning asosiy xususiyati, o'qituvchi ma'lum axborotni gapirib beradi, tushuntiradi, ta'lim oluvchilar esa bu bilimni xotirasida saqlaydi. "Bilim" tushunchasi xotirada saqlanadigan axborot ma'nosida tushuniladi. Ta'lim oluvchida bilim bor-yo'qligi imtixonda shu axborotga doir berilgan savolga yoddan bergan javobiga qarab aniqlanadi. Bunda bilim degani asosan esda qoldirishning natijasidir, u ko'pincha yuzaki bo'lishi xam mumkin. Bunday bilim xotirada uzoq saqlanmaydi. Ta'lim oluvchi savol berilganda eslashi, ba'zan eslay olmasligi xam mumkin.

An'anaviy ta'lim mamlakatimiz o'quv yurtlarida keng tarkalgan, uning turli jixatlari fanda ishlab chiqilgan, katta tajriba to'plangan. Davlatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim soxasidagi islohotlar, tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan fan-texnika talablari-ta'lim usuli bilan jamiyatning raqobatbardosh, yuqori malakali kadrlar tayyorlashga, barkamol avlodni shakllantirishga bo'lgan extiyoji o'rtasida nomutanosiblikni vujudga keltirdi. Uni ta'limda boshqa yangi yondashuvlarni qo'llash yo'li bilan xal etish lozim.

Tizimli yondashuv. Tizimli yondashuv ilmiy bilish metodologiyasi va pedagogik amaliyotning bir yo'nalishi sifatida universal tavsifga ega bo'lib, pedagogikada keng qo'llaniladi. Ta'lim-tarbiyaga xam pedagogik tizim sifatida qarash lozim.

«Tizimli yondashuv» tushunchasi ko'pincha «tizimli metod», «tizimli taxlil usuli» tushunchalari bilan uzviy bog'lik xolda qo'llaniladi. Bunday tizimli taxlil usullari xam obyektning yaxlit tizim sifatida o'rganishni nazarda tutadi. Tizimli yondashuv, ayniqsa, tuzilishi va bajariladigan vazifasiga ko'ra taxlilga juda yakin. Tizimli taxlilning obyektini yaxlit narsa yoki xodisa xisoblanadi.

U, birinchidan, obyektning turli qismlarini; ikkinchidan, qismlarning o'zaro bog'likligini; uchinchidan, tizimning chegaralarini va to'rtinchidan, tizimning atrof-muxit bilan bog'likligini, aloqadorligini nazarda tutadi.

Texnologik yondashuv. Sanoat ishlab chiqarishi sohasida yuzlab texnologik loyixalar (jarayonlar) yaratilgan. Ular, agar texnik xujjat talablariga amal qilinsa, ishni kim va qayerda bajarganidan qat'iy nazar, maxsulot sifati va natijasi kafolatlanadi.

Ta'lim ishiga texnologik yondashuv esa:

- o'qish-o'qitish jarayonini uzaro uzviy bog'liq bosqichlar, fazalar, amallarga ajratish, bo'lishni;

- ta'limdan mo'ljallangan natijaga erishish uchun bajariladigan xarakatlarni muvofiqlashtirishni, ketma-ket, bosqichma-bosqich amalga oshirishni;

- loyixalashtirilgan ishlar, amallarning barchasini birdek bajarishni nazarda tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Хамракулов, У. М., & Тожиев, Х. Х. (2020). Воспитание учащихся образовательных учреждений в духе патриотизма и любви к родине. *international journal of discourse on innovation, integration and education*, 1(4), 41-43.

2. Хамракулов, У. М. (2022). места инновационных-педагогических технологии и развитие дистанционного (электронного) обучения при подготовке кадров начального военного обучения. *o'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 1(12), 1055-1060.

3. Хамракулов, У. М. (2023). дистанционное обучение в системе высшего образования: проблемы и перспективы. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(1), 406-416.

4. Хамракулов, Ў. М. (2022). конституция–мустақил ҳаётимизнинг асосий мезони! конституция–юрт қомуси!. *ijodkor o'qituvchi*, 2(24), 122-136.

5. Хамракулов О'ткирjon Махмудович (2024) О'zbekiston respublikasining qurolli kuchlari ozod va obod yurtimizning mustahkam tayanchi ijodkor o'qituvchi .